

lente 2004

BOMEN *nieuws*

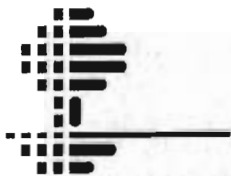

Kwartaalblad van de Bomenstichting

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

**VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG**

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66
www.boomtotaalzorg.nl

**Mr B.M. Visser
& Partners**

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

Vakopleidingen: Certificaat Boomveiligheidscontroleur

Cursuslocatie: Arnhem of "aan huis" (datum in overleg)

Vakcursussen te Arnhem:

Datum:

■ Opleidingscluster:

Certificaat Boomveiligheidscontroleur

11, 12 en 18 mei

- 3 dagen -

of 15, 16 en 23 juni

Dag 1: Visuele boomcontrole en registratie (VTA 1)

Dag 2: VTA-methodiek en stabiliteitsonderzoek (VTA-2)

Dag 3: Examen voorbereiding en veldexcursie (VTA-terugkomdag)

→ Informatie en inschrijving:

*Bel voor de nieuwsbrief
of kijk op www.nocb.nl*

N.O.C.B.
Boomtechnisch Adviesburo
bedrijft taxateur van bomen

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
Tel. 026 - 31 17 530 - Fax 026 - 31 20 538
Bezoek onze internetsite: www.nocb.nl

Schoonheid

Heeft u ze gezien? De bloeiende iepen, de schuivende hazelaarkatjes, de populierenknoppen die op barsten staan, de zilveren katjes van de wilg schitterend in de zon? Het eerste knalgele speenkruidbloemetje? Een traag vliegende, zwaar zomende hommelt te vroeg ontwaakt uit haar winterslaap...?

De schoonheid van de natuur is in dit jaargetijde in volle glorie. We gaan er zo vaak aan voorbij, omdat we teveel worden afgeleid of gedwongen worden ons met andere zaken bezig te houden. Zelfs bij de Bomenstichting is dat zo nu en dan niet anders. Elk voorjaar houden de jaarrekening, verkoopresultaten, exploitatieoverschotten of -tekorten ons weer in de greep.

Waarom niet gewoon een konijn vangen - mijn excuses richting de vegetariërs -, de bout boven het vuur braden en genieten van de ondergaande en weer opkomende zon? Een soort Zwitserlevengevoel in de prehistorie. Als het dan weer echt lente is, maak je een rondedansje, stopt wat knollen in de grond, vangt een vis - opnieuw mijn excuses - en gaat weer zitten kijken naar de ondergaande zon en hoopt dat ie weer opkomt. Ook dicht bij huis kan dit adembenemend zijn. Adembenemend is bijvoorbeeld ook de voorjaarsbloesem. Daarom aandacht voor de meest uitbundige bloeier onder de loofbomen: de kers. "De kers is meer een gebeurtenis dan een boom", schrijft Hugh Johnson in zijn Bomenboek. Daar hoef ik niets meer aan toe te voegen.

Dit jaar besteden we in Bomennieuws ruim aandacht aan het feit dat de Bomenstichting twintig jaar geleden begon met de landelijke inventarisatie van Monumentale Bomen. Meer dan tienduizend bomen, groepen, lanen en parken staan beschreven en dit wordt doorlopend geactualiseerd. Een zeer omvangrijk project met resultaten waar we trots op mogen zijn. 'Monumentale Boom' is een begrip geworden.

Een belangrijke schakel in het pleidooi voor meer aandacht voor monumentale bomen vormen onze regionale vertegenwoordigers: de contactpersonen. Bob de Smit uit Nuenen is daar één van. Hij is zeer begaan met de natuur en cultuur in zijn woonomgeving. Het mooie is dat beide invalshoeken vaak in bomen verenigd zijn. Redacteur Douwe van der Heij sprak met hem.

Wilt u bomen eens een keer anders beleven, bezoek dan onze Boomfestatie. Tot de zomer hebben we ons kamp opgeslagen in de tuinen van

Kasteel Arcen in een lommerrijke omgeving aan de oever van de Maas. Op bladzijde 11 leest u meer over de opzet en de attracties. Een b(l)oeiend voorjaar toegewenst!

Frank Moens

In dit nummer ...

4

Boomchirurgie uit de tijd

Boomchirurgie roept bij vakmensen herinneringen op aan lang vervlogen tijden in het vakgebied, aan goedbedoelde en veel inspanning vereisende ingrepen. Ingrepen met soms desastreuze gevolgen voor de behandelde boom. Erik Platje beschrijft hoe het was, hoe het is en hoe het wordt in de boomverzorging.

8

Hooikoorts

De bloei van de hazelaar is al weer voorbij en heeft de nodige mensen een lopende neus en tranende ogen bezorgd. Daarmee zijn echter de allergische reacties op stuifmeel van bomen nog niet voorbij. De ervaring is dat steeds meer mensen klagen en dat de roep om bomen te kappen sterker wordt. Maar dit biedt geen soelaas. Edwin Koot legt uit waarom en wat we wel kunnen doen.

21

Linden voor Prinses Amalia

Elke gelegenheid om bomen te kunnen planten moet je aangrijpen en wat is er mooier dan dit te doen bij de geboorte van een kind. De geboorte van Prinses Amalia was voor de Bomenstichting aanleiding een landelijke actie te organiseren. Tot eind volgende maand kan er nog geplant worden.

en verder ...

De 33 van Nuenen 6

Column: Jammer 7

Minder groen op straat:

bezuiniging, ruimtegebrek of kwaliteitsverbetering? 10

Boomfestatie 11

Kersen te kust en te keur 12

Van onze lezers 19

Kort nieuws 20

Boeken 22

De Bomenstichting, ook voor jongeren 23

Agenda 23

Colofon 23

Rijp & Groen 24

Op de omslag: bloeiende Wolde kers of Kriek (*Prunus avium*)
foto: Bert Maes

EEN BOOM is buitengewoon

Het uitfrezen van holtes en het aanbrengen van hechtstangen is verleden tijd.

rechterkolom:

Ook in deze eeuw zijn soms nog boomchirurgen actief, helaas.

(links)

Krab- en snijwerk uit de vorige eeuw heeft meer kwaad dan goed gedaan.

(rechts)

onder:

Vier

afgrendelingszones proberen de verspreiding van micro-organismen in het hout tegen te gaan:

- 1) afdichten van houtvaten;
- 2) verkurking van zomerhoutcellen;
- 3) zijwaartse afdichting van houtstralen (niet zichtbaar);
- 4) barrièrezone gevormd door het cambium.

Erik R.P. Platje

foto: Luc Noordman

Het woord boomchirurgie roept bij vakkensen herinneringen op aan lang vervlogen tijden in het vakgebied, aan goedbedoelde en veel inspanning vereisende ingrepen. Ingrepen met soms desastreuze gevolgen voor de behandelde boom. De Bomenstichting krijgt van niet-vakkensen nog wel eens vragen over boomchirurgie, vandaar dat Erik Platje beschrijft hoe het was, hoe het is en hoe het wordt in de boomverzorging.

ringen, met daarin cellen voor verticaal transport, stevigheid en opslag van reserves. De horizontale uitwisseling van stoffen tussen de jaarringen onderling verloopt hoofdzakelijk via houtstralen. Dit zijn verticale vlakken van cellen die dwars door de jaarringen heen lopen.

Afgrendelingslagen

Schors en bast bieden een gezonde boom een nagenoeg perfecte bescherming tegen bedreigingen van buitenaf. Door beschadiging komt het hout echter bloot te liggen en treedt een passieve en actieve afweer

De boomchirurg sneed wonden bij, verwijderende rot tot op het gezonde hout, hechtte de wond en dekte hem af en zorgde ervoor dat er geen water in de holte bleef staan. De recente foto hiernaast (rechts) toont dat het zogenaamde boomchirurgisch ingrijpen in deze nieuwe eeuw nog niet geheel is verlaten. Dit zijn nu gelukkig nog incidenten. Degenen die werkzaam waren en zijn in de boomverzorging willen zich al lang geen boomchirurg meer noemen, maar ... boomverzorger.

Houtanatomie

Het waarom van die ommezwaai ligt in de (her)ontdekking van de afweermechanismen die de boom zelf bezit, ofwel de manier waarop een boom zich verweert bij beschadigingen en tegen ziekten en aantastingen. Daarvoor moeten we kijken naar de opbouw van hout. Ieder jaar vormt de boom vanuit het cambium een dunne laag delingsweefsel onder de bast rondom zijn wortels, stam en takken: een nieuwe ring hout. Dit zijn de jaar-

foto: Erik Platje

foto: archief Bomenstichting

in werking. De transportvaten lozen stoffen in hun holtes, die voor schimmels moeilijk zijn te verteren (bij naaldbomen is dit hars). In de houtstralen en de dunne laag dikwandige cellen aan de buitenzijde van de jaarring (het najaarshout) gebeurt hetzelfde. De reagerende cellen kapselen een deel van het hout in of sluiten het juist uit, waardoor een deel van het hout verloren gaat. Dit wordt de afgrenseling genoemd, waarmee de boom verdere aantasting van zijn houtweefsel probeert te beperken.

Barrièrezone

Alleen vanuit het cambium, dat onder de bast ligt, is een boom in staat zich op echt actieve wijze te beschermen. Na een forse beschadiging wordt hier, rondom de beschadigde tak of stam, houtweefsel gevormd, waarvan de cellen dikke, kurkrijke wanden hebben. Deze barrièrezone heeft tot doel nieuw, nog te vormen houtweefsel in de toekomst te beschermen tegen aantastingen van binnenuit. Dit wordt geïllustreerd door vele bomen met een holle stam: het hout in de kern van de stam is verteerd door houtrotveroorzakende schimmels en het jongste houtweefsel in de buitenste ring van de stam blijft intact door de bescherming die de barrièrezone biedt (afbeelding rechtsonder). De effectiviteit van deze afweer verschilt per boomsoort. Een wilg reageert minder sterk op beschadigingen en richt al zijn energie op de vorming van nieuw houtweefsel om hiermee een verlies aan hout door rot te compenseren. Een zomereik steekt juist veel energie in de vorming van een barrièrezone en slechts weinig soorten schimmels zijn in staat deze bescherming te doorbreken.

Zinloos

Rot houtweefsel uit de boom verwijderen is zinloos en brengt het gevaar met zich mee dat de natuurlijke afgrenseling wordt doorbroken. Wanneer wonden worden uitgesneden raakt levend houtweefsel beschadigd en wordt het effect van de barrièrezone teniet gedaan.

Oudere en recente onderzoeken hebben aangetoond dat wondafdekkingen niet werkzaam zijn. Zij sluiten het hout af en zorgen dat vocht wordt vastgehouden. Daarmee kunnen houtrotveroorzakende organismen zelfs worden bevoordeeld.

Het opvullen van wonden met bijvoorbeeld cement levert een zelfde effect en draagt niet tot nauwelijks bij aan de sterkte van de boom.

Dus, 'pleisters' helpen niet en het uitkrabben van wonden aan bomen evenmin.

Recente ontwikkelingen

Het mag duidelijk zijn dat deze situatie weinig bevredigend is voor het boomverzorgingsvak. Tenslotte willen we een boom graag helpen als er iets mis dreigt te gaan. Actueel onderzoek volgt twee richtingen: het stimuleren van de eigen regeneratieve ('zelfherstellende') processen in de boom en het beschermen van de boom met hulp van licht schadelijke, levende organismen (antagonisten).

Wonden afdekken

Aan sommige beschadigde bomen is te zien dat er op het oppervlak van de wond, vanuit de uiteinden van de houtstralen, wondweefsel (callus) gevormd wordt. Dit proces stopt helaas vaak na verloop van tijd en een volledig geheelde wond is bij mijn weten nog niet waargenomen. In Duitsland is geëxperimenteerd met het afdekken van wonden met een kunststof folie. Men beoogt hiermee de vorming van dit callus te stimuleren en te voorkomen dat het proces stopt door uitdroging, c.q. afsterven van het onderliggende houtweefsel. Er lijkt duidelijk sprake te zijn van een gunstig effect van de folie, maar lang niet in alle gevallen is voldoende callusvorming waargenomen.

Antagonisme

Bij sommige paardekastanjes is te zien dat bacteriën in het hout zorgen voor een ongunstig milieu voor schimmels. Dit is het gevolg van de vergisting die plaatsvindt in onvolledig verteerde afbraakproducten. De geringe mate van structuurbederf door de bacteriën is te prefereren boven een aantasting door een parasitaire schimmel.

Onderzoek aan het instituut van Dr. Francis Schwarze in Duitsland volgt dezelfde lijn. Door verse wonden aan de boom met weinig agressieve (saprotrofe) schimmels te infecteren, hoopt men de infectie door agressieve, parasitaire schimmels te voorkomen. Tot nog toe is gebleken dat de geïnjecteerde schimmels wel effectief kunnen zijn, maar helaas niet lang genoeg overleven om ook op de langere termijn voldoende effect te sorteren.

En nu?

Beide methoden - afdekken met folie en injecteren met antagonisten - lenen zich helaas nog niet voor toepassing op brede schaal, maar bieden mogelijk wel goede perspectieven voor het boomverzorgingswerk in de toekomst. Maar ook dan is het nog steeds beter een boom voldoende ruimte voor een goede groei te geven en te beschermen tegen beschadigingen.

De boomverzorger van nu moet het nog even zonder die toekomstmuziek doen. Dat betekent dat hij zich vooral toelegt op het realiseren van een goede conditie bij bomen, want alleen een gezonde boom is in staat zichzelf op de meest effectieve wijze te beschermen.

De afgrenseling van een snoeiwond.

foto: Jitze Kopinga uit: StadsbomenVademecum

De zeer effectieve barrièrezone in een eik.

foto: Erik Platje

De 33 van Nuenen

Douwe van der Heij in gesprek met
Bob de Smit, contactpersoon van de Bomenstichting

Op zo'n donkere, regenachtige dag in januari, een dag waarop je bijna geen boom kunt onderscheiden van het bos, ging ik op bezoek bij Bob de Smit. Op mijn komst was duidelijk gerekend, want de contactpersoon had zich omringd met veel informatie over het Nuenense bomenbestand.

Omdat een gesprek voeren me vaker overkomt, maar

"Ik heb altijd al veel naar bomen gekeken. Ze zijn mooi en vaak indrukwekkend."

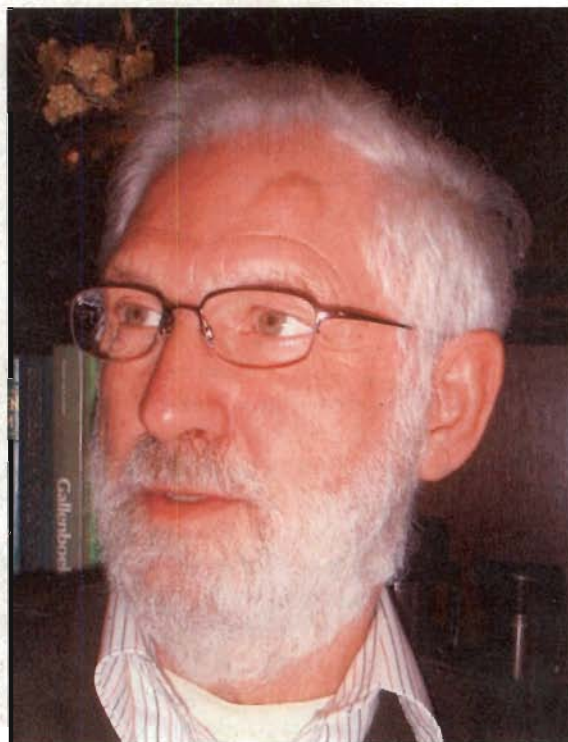
een interview houden niet mijn vak is, had ik me er zekerheidshalve op voorbereid een aantal slimme vragen aan Bob te stellen. Welnu, dat valt niet mee bij deze bomenman die begint te praten als ik binnenkom en, zonder adem te halen, daar pas weer mee ophoudt als ik de straat weer uit ben. Dat laatste hoop ik tenminste maar, want deze contactpersoon kunnen we niet missen. Bob de Smit is donateur vanaf eind 1992 en contactpersoon vanaf 1998.

"Ik heb altijd al veel naar bomen gekeken. Ze zijn mooi en vaak indrukwekkend. Vogeltjes zijn ook wel mooi, maar die vliegen weg voor je ze goed gezien hebt. Bomen blijven op hun plek en je kunt steeds weer terugkomen om ze te bekijken. Ik zie wel veel bomen, maar mijn soortenkennis is beperkt, daar weet ik niet veel van. Ik had hier 20 jaar eerder aan moeten beginnen, dan had ik dat nu ook geweten. Toen mijn vrouw langdurig ziek was, moest ik toch iedere dag wel even de deur uit. Ik ging dan een uur fietsen. Uit mijn calvinistische opvoeding is me bijgebleven dat iets nuttig moet zijn, je gaat niet zomaar voor niks elke dag fietsen. Van dat fietsen moest ik dus wat nuttigs maken. Omdat ik lid ben van het IVN en hun bomenboekje niet meer actueel was - ja, zoiets is natuurlijk

De bomen op deze lijst zijn allemaal kapvergunningplichtig

nooit actueel - probeerde ik de bomen uit die beschrijving op te zoeken en ik noteerde de situatie van dat moment.

De lijst van de gemeente met 'Waardevolle- en Gelegenheidsbomen' noemde alleen de Latijnse namen. Daar kon ik in het begin niet veel mee. Maar door hem te 'vertalen' en aan te vullen is dat een document geworden dat de basis vormde voor mijn contacten met de gemeente. De bomen op deze lijst zijn alle-

maal kapvergunningplichtig.

Al doende ben ik me gaan interesseren voor herdenkingsbomen. Dat zijn natuurlijk niet allemaal monumentale bomen. De Prinses-Amalia-boom zit er ook al bij. Die hebben we al gepland hoor! Een Wilhelmina-boom hebben we niet meer, die is een keer aangereken. De St. Anna-boom, ja dat is een verhaal apart".

Schrijver dezes is te weinig oplettend geweest en het aparte van de St. Anna-boom kwijt geraakt.

"Bij de gemeente heb ik veel gegevens gevonden over die herdenkingsbomen, maar ja, ook niet compleet. Daar moet je zelf achterheen. Door met oudere bewoners te praten ben ik meer over die herdenkingsbomen te weten gekomen. Ze weten er vaak veel van en op die manier krijg je de historie van die bomen boven tafel. Dat interesseert me erg. Ik ben lid van de Heemkundekring en wil via de gebouwde monumenten de aandacht op de bijbehorende bomen vestigen. Dit jaar gaan we dat doen met boerderijen."

Je zou denken dat de Bomenstichting tekort komt bij

Jammer

deze contactpersoon, omdat hij ook zijn aandacht moet geven aan in ieder geval de Heemkundekring en het IVN. Het tegendeel is het geval. Bob benut al die contacten om het belang van bomen en de Bomenstichting onder de aandacht te brengen.

"Ik ben ook wel eens lastig hoor. Ik ben net zo lang met de gemeente aan de gang geweest tot iedere herdenkingsboom een eigen plaquette had. En daarmee historische waarde. Voor iedere 100-jarige wordt hier een boom geplant. Fijn dat in onze gemeente meerdere gebeurtenissen worden aangegrepen om een boom te planten.

We hebben nogal wat monumentale bomen in Nuenen. Die staan geregistreerd bij de Bomenstichting". Mijn kans voor een vraag: "Hoeveel monumentale bomen hebben jullie?"

"Een stuk of 30. 'k Ga even kijken".

Hij spurt naar boven en keert terug met een omvangrijk blauw boekwerk.

"Ik ben ervan overtuigd dat niemand in Nuenen zo'n uitgebreide bomeninventarisatie heeft. 33. Dus 33 geregistreerde monumentale bomen. Ik heb ze niet allemaal geïnventariseerd, dat was al voor mijn tijd gebeurd. Ik houd het wel bij".

Met het IVN hebben we kortgeleden een boekje gemaakt, 'Bomen in Nuenen'. Een wandelroute van 5 km langs mooie bomen (noot van de redactie: zie blz. 22 voor de beschrijving en het bestellen hiervan).

Een aantal jaren geleden maakte ik voor het IVN een boekje over de, inmiddels, ruim dertig Herdenkingsbomen in ons dorp."

"Ga je nog door als contactpersoon?"

"Och, het kost niet veel, levert soms iets op, ik ga wel door en maak te pas en te onpas gebruik van wat de Bomenstichting me aanlevert. Contactpersoon is een moeilijk vak, je moet altijd compromissen sluiten en dat is vaak niet goed voor de boom. Je zit er altijd tussen in.

Bomen zijn emotie: of men wil ze houden, of men wil ze kwijt".

"Bob, bedankt voor het gesprek. Ik vind dat de Bomenstichting trots kan zijn op zo'n actieve bomenpleitbezorger. Nog een laatste opmerking?"

"Douwe, loop even mee naar mijn kersenboom. Die wil ik eigenlijk kwijt, nou ja, eigenlijk ook niet, maar er zit een plakksel in en hij maakt sinds een jaar veel reactiehout op z'n scheefgroei. Wat denk je. Is ie gevaarlijk?"

Ja, bomen zijn emotie, je hebt gelijk Bob.

Twee keer binnen korte tijd bezocht ik met groene mensen een boomkwekerij. Zo noemde men dat vroeger. Nu ook nog wel, maar je kan beter spreken over een bomenfabriek of bomenindustrie. Zakelijk, deskundig en met liefde voor boom en beurs worden daar bomen gemaakt, gekweekt. De bomenbedrijven weten dat bomen geld waard zijn en dat men bereid is er grote bedragen voor te betalen. Prima, want iets dat veel kost, krijgt veel respect.

Op zo'n bedrijf staan veel grote bomen die ergens 'in de weg hebben gestaan'. De boomkweker/liefhebber haalt de verstoten bomen naar zijn kwekerij en plant ze daar op. Na enkele jaren heeft zich weer een prachtige boom ontwikkeld, waar opnieuw een baas voor is. Een goede vorm van hergebruik. Met zo'n boom is het kale, nieuwe plein in een keer een groen plein geworden. Dat die kwekers helaas ook van die afschuwelijke modieuze knotboompjes maken, pleeborstels, heeft niet met liefde voor het vak te maken, dat is commercie. Er is helaas veel vraag naar.

Terug naar het bezoek aan die grote bomen. Wat kost zo'n boom? Een lindeboom, met een veel geringere omvang dan die van de vragensteller, moet 18.500 euro opbrengen. "En dat doet ie ook", vertelde de kweker. Wel franco thuis, maar huur van een kraan, het planten, straatwerk en nog veel meer, zijn niet bij die prijs inbegrepen.

Als je dit bedrag hoort, word je je pas echt bewust van de waarde van bomen. Wat een geld wordt verspild met het rooien van bomen. Rooien ten behoeve van wat? Van het herinrichten van de straat bijvoorbeeld. Zou bij het verlenen van de kapvergunning de vervangingswaarde van de boom niet kunnen worden vermeld? Er zouden bezwaren komen tegen een dergelijke kaptaalsvernietiging.

Een bezoek van raadsleden aan een boomkwekerij zou ook verhelderend werken. Daar kan men leren voor welk een kapitaal de gemeente aan bomen bezit.

Projectontwikkelaars hebben wel goed in de gaten dat bomen geld waard zijn. Niet wanneer ze een project gaan ontwikkelen, dan 'staan bomen vaak in de weg', maar wanneer het project ontwikkeld is. Er zijn voorbeelden van een perfecte aankleding met flink uit de kluiten gewassen bomen. Leilinden, kastanjes of platanen, die best wat mogen kosten, completeren het geheel.

Wat een contrast met al die plaatsen in ons land waar de straten kennelijk aan modernisering toe zijn en waar de vaak tientallen jaren oude bomen worden omgezaagd, omdat deze niet meer passen in de nieuwe visie op een fraai straatbeeld. Nadat dan de oude gebakken klinkers door kleurige betonstenen zijn vervangen, worden, heel eigentijds, pleeborstels geplant. Daardoor die vraag dus en daarom maken de kwekers ze.

Tienduizenden euro's worden zomaar gerooit. Stuur die bomen op zijn minst terug naar de boomkweker. Die vorm van hergebruik zie ik liever dan de compost- of openhaard recycling. Wat krijgen we er voor terug? Pleeborstels, lelijk om te zien en duur in onderhoud.

Beslissers, bezoek eens een boomkwekerij.

Douwe van der Heij

Hooikoorts

Edwin Koot

De winterslaap is voorbij. De natuur ontwaakt en alles begint te groeien en te bloeien. Voor velen onder ons is dit een prachtig jaargetijde. Voor anderen staat het voorjaar voor verstopte neuzen, dikke ogen en last hebben van benauwdheid. Kortom: voor hen is de tijd van de hooikoorts weer aangebroken. Zoals intussen wel bekend verondersteld mag worden, heeft deze allergische reactie niets met hooi te maken, maar alles met stuifmeel in de lucht. Ook sommige boomsoorten dragen hun steentje bij aan dit ongerief. Het gaat daarbij om de soorten die voor hun voortplanting afhankelijk zijn van de verspreiding van het stuifmeel door de wind. De Bomenstichting krijgt regelmatig vragen over dit onderwerp en werkt dit voorjaar mee aan een grote landelijke voorlichtingscampagne over hooikoorts.

Ongeveer 30% van de bevolking heeft de aanleg om allergisch te worden. Allergie is een overgevoeligheidsreactie van het afweersysteem van het lichaam op onschadelijke stoffen zoals stuifmeel. De meest bekende vorm van deze allergie is hooikoorts. Heel vroeger kwamen de klachten van allergie voornamelijk voor

tekening: Mirjam Vissers

hazelaar
januari-februari

els
maart-mei

iep
maart-april

populier
maart-mei

taxus
maart-april

es
april-mei

JANUARI

FEBRUARI

MAART

APRIL

De belangrijkste veroorzakers

Mensen zijn vooral allergisch voor de hierboven getoonde boomsoorten. Daarnaast zijn er windbestuivende bomen waar niet of nauwelijks op wordt gereageerd, zoals beuk.

Afhankelijk van de winter treedt allergie op vanaf de vroegste bloeier, de hazelaar. Dat was dit jaar al in januari. De tamme kastanje bloeit het laatst van alle bomen, namelijk juli.

Het hoogtepunt van de pollenconcentratie begint medio april en houdt aan tot en met de bloei van dennen en sparren, eind juni.

aan het einde van de zomer, tijdens het hooien, vandaar de naam 'hooikoorts'. Hooikoorts wordt echter niet veroorzaakt door hooi maar door pollen van onder andere bloeiend gras en bomen. Pollen is stuifmeel van bloeiende planten, grassen, heesters en bomen en kan alleen klachten geven in de bloeitijd. Het belangrijkste

pollen is boompollen (februari tot juni) en graspollen (mei tot september).

Onder de bomen is de hazelaar de eerste die zijn pollen loslaat. Dat kan al in januari zijn. Bij droog weer en veel wind komen grote concentraties stuifmeel in de lucht en kan allergie de kop opsteken. Andere bekende windbestuivers zijn iep, populier, els en berk. De tamme kastanje is met zijn bloei eind juli hekken-sluiters. Naast deze boomsoorten zijn er honderden kruidachtige planten en grassen, die hun stuifmeel via de lucht verspreiden.

Het stuifmeel is erg licht en kan tientallen kilometers verspreid worden. Dat betekent dus dat de hele lucht er vol mee zit. Uit recent onderzoek is gebleken dat 70% van het berkenstuifmeel in de lucht zelfs niet uit Nederland komt, maar uit Scandinavië.

Preventieve maatregelen

De meeste mensen die allergisch zijn voor stuifmeel van bomen, zijn dit vooral voor berk, hazelaar of els, waarbij de berk bovenaan staat. Het ligt dan ook voor de hand dat veel vragen over preventie zich richten op het weghalen van de betreffende bomen in de buurt van de woonomgeving (de berk voor het huis bijvoorbeeld). Maar uit het voorgaande blijkt dat dit geen enkele zin heeft, omdat het stuifmeel overal in de lucht zit, en soms zelfs overwegend uit andere landen komt.

Een boom weghalen heeft dus weinig tot geen effect en is bovendien vanuit andere oogpunten meestal

digheden. Ramen en ramen en deuren gesloten houden helpt vooral in de namiddag, want dan zijn de pollenconcentraties het hoogst. Maar ook dit is een luxe die veel mensen zich niet kunnen permitteren. Zij moeten hopen op een koel en regenachtig voorjaar en kunnen natuurlijk proberen buitenactiviteiten op zo gunstig mogelijke tijdstippen te plannen. Er zijn gunstige ervaringen met het opzetten van een stof- of zonnebril. Verschillende organisaties geven tegenwoordig speciale pollenbulletins uit. De polleninformatiedienst van het Leids Universitair Medisch Centrum geeft bijvoorbeeld een actuele stand van zaken voor het stuifmeel in de lucht (website: www.lumc.nl). Daarnaast worden steeds vaker soortspecifieke medicijnen gebruikt om de klachten te onderdrukken of te verminderen.

Bomen, welzijn en gezondheid

Uiteraard leveren bomen soms overlast op. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat bomen ook een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn van mensen. De Bomenstichting benadrukt dit in het project 'bomen, welzijn en gezondheid', waarvoor in 2003 subsidie is gekregen van het ministerie van VROM. Vertoeven tussen bomen wordt immers over het algemeen als prettig ervaren. Dat blijkt ook uit allerlei (wetenschappelijke) onderzoeken. Aangetoond is dat mensen in een groene omgeving minder last hebben van stress, gezonder zijn en sneller herstellen van een ziekte of een operatie. Lommerrijke wijken met grote

berk
april-mei

haagbeuk
april-mei

eik
mei-juni

den
mei-juni

spar
mei-juni

tamme kastanje
juni-juli

MEI

JUNI

JULI

AUGUSTUS

Foto's: Nick Gordon en
archief Bomenstichting

helemaal niet gewenst. Een boom draagt buiten de stuifmeelperiode tenslotte bij aan een betere kwaliteit van de woonomgeving, ook voor de allergiepatiënt, bijvoorbeeld door het opvangen van fijn stof. Maar wat is er dan wel mogelijk? Indien men aan hooikoorts lijdt is het vooreerst natuurlijk zaak zo min mogelijk in aanraking te komen met pollen. Het meest ideale is, in de periode dat het meeste stuifmeel aanwezig is, een vakantie te boeken aan zee of in de bergen. Boven de 1500 meter komt veel minder pollen voor. Praktischer is het om zoveel mogelijk binnen te blijven bij warm, droog en winderig weer: de meest ongunstige omstan-

bomen hebben niet voor niets een sterke aantrekkingskracht. Dit zie je ook in de waarde van huizen. Een onderzoek van het ministerie van LNV in 2003 laat zien dat huizen met uitzicht op een park gemiddeld 6% meer waard zijn dan vergelijkbare huizen die niet dat uitzicht genieten. Last hebben van hooikoorts is heel irritant en soms nog heel veel meer dan dat. Het kappen van bomen biedt echter geen soelaas en zou voor de allergiepatiënt zelfs slechter kunnen uitpakken, gezien de vele positieve eigenschappen van bomen. Het is een ongemak waarmee men moet helaas moet leren leven.

Minder groen op straat:

bezuiniging, ruimtegebrek of kwaliteitsverbetering?

Marjan van Elsland

De Bomenstichting krijgt signalen dat gemeenten het aantal straatbomen terugbrengen. Het begon in 2002 met Haarlem dat duizenden straatbomen wilde vellen om geld te besparen. Door interventie vanuit de gemeenteraad werd dit voornemen vrijdeld. Dan horen we dat Amstelveen, om reden van duurzaam beheer en in goed overleg met bewoners, bezig is met een vermindering van het aantal straatbomen. Volgende berichten uit De Bilt, Baarn, Nieuwegein, Arnhem en Rheden maken ons nieuwsgierig en soms ongerust.

Wat is er aan de hand? Om achter de beweegredenen te komen voerden we eind 2003 een onderzoekje uit onder 34 willekeurige, zeer uiteenlopende gemeenten. Dat maakte duidelijk dat er véél aan de hand is. Van de 34 'groene' gemeenteambtenaren geeft de helft aan, dat het aantal straatbomen in hun gemeente de laatste jaren beduidend minder is geworden. Gevraagd naar de aanleiding geven ze vier antwoorden, vaak in combinatie met elkaar:

1. Fouten herstellen

- Bomen zijn in het verleden zo dicht bij de huizen gepland of zo groot geworden, dat er klachten komen van bewoners. In reactie hierop worden bomen weggehaald en andere teruggeplant. Vaak worden er minder teruggeplant dan er zijn weggehaald.
- Bomen kunnen in het verleden ook zo dicht bij elkaar gepland zijn, dat ze elkaar op latere leeftijd in de groei belemmeren, omdat er niet is gedund. Door alsnog te dunnen wordt het aantal bomen verminderd, maar de kwaliteit verbeterd.
- Er zijn in de jaren na de tweede wereldoorlog veel bomen in woonwijken gepland die achteraf slecht bleken te groeien, veel zorg vragen of overlast veroorzaken door wortelopdruk, luis of hinderlijke vruchten. Voor de beheerder ligt de oplossing in het vervangen van de bomen, wat kan samengaan met een vermindering van het aantal. Zie hiervoor de punten 2, 3 en 4.
- In de woonwijken van de jaren zestig en zeventig zijn soms bomen gepland volgens het 'wijkers-en-blijvers-systeem'. Het is er op veel plaatsen nooit van gekomen om de wijkers weg te halen, die nu de blijvers onderdrukken. Een keuze en een inhaalslag zijn onontkoombaar.

2. Geen ruimte meer

Er is op veel plaatsen geen ruimte meer voor bomen, omdat de grond vol zit met kabels en leidingen en de bovengrondse ruimte opgaat aan

bebouwing en verkeersvoorzieningen. Als ergens een boom verdwijnt komt er vaak geen voor terug.

3. Kwaliteitsverbetering

Als langs een straat bomen moeten worden vervangen, planten de geënuquëerde bomenbeheerders voor hetzelfde geld liever één goede boom onder goede omstandigheden dan 10 goedkope bomen zonder toekomst. Dit heeft natuurlijk ook te maken met de beschikbare ruimte en financiële middelen.

4. Bezuiniging

Bijna geen van de geënuquëerde groenambtenaren noemt bezuinigingen als aanleiding, maar ook zij krijgen natuurlijk opdracht om de beheerskosten te verlagen. Ze kunnen dat onopvallend doen door verdwenen bomen niet te vervangen (de kaasschaafmethode) of in alle openheid, met een plan voor het vervangen van veel 'foute' straatbomen door minder, maar met wel meer kwaliteit.

We hebben echter ook signalen opgevangen dat gemeenten openlijk gezonde bomen omzagen uit bezuinigingsoverwegingen. Dus zonder andere argumenten, zoals klachten van bewoners.

Wat vindt u ervan?

Krijgt u kippenvel van het voorgaande of moeten we accepteren dat er nu eenmaal minder ruimte en geld voor bomen is? We vragen uw reactie op de volgende, bewust confronterende uitspraken. Bent u het er wel of niet mee eens en waarom? Anoniem reageren mag, maar we willen wel graag weten, of u bewoner of beheerder bent.

1. Fouten herstellen is prima, maar als bewoners niet klagen valt er niets te zagen.
2. Ruimtegebrek is een goed argument om geen bomen terug te planten.
3. Kwaliteitsverbetering is een verkapte bezuiniging.
4. Bezuinigen op het bomenbeheer kan wel op andere manieren.
5. Bewoners hebben geen verstand van bomen en moeten zich er niet mee bemoeien.

In het zomernummer van Bomennieuws hopen we veel reacties te hebben en conclusies te kunnen trekken over de manier waarop Nederland bezuinigt op zijn straatbomen.

Boomfestatie

beleef het met de Bomenstichting

Frank Moens

Bomen zijn zo gewoon, maar aan de andere kant ook zo buitengewoon. Juist dat laatste wil de Bomenstichting benadrukken tijdens de Boomfestatie, gericht op kinderen maar ook interessant en leerzaam voor ouders en grootouders.

De buitenmanifestatie wordt gedurende twee jaar op vier verschillende locaties georganiseerd. Steeds voor een periode van ongeveer drie maanden. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met een bestaand 'groen' attractiepark.

De Boomfestatie gaat op dinsdag 6 april van start in de prachtige Kasteeltuinen Arcen in Limburg. Sipke Jan Bousema, presentator van jeugd-tv, laat kinderen van enkele Limburgse basisscholen 's ochtends strijden om de Boomtopper-bokaal.

Boomfestatie is een ontdekkingstocht langs verborgen eigenschappen van bomen. In een lommerrijke omgeving maken bezoekers kennis met onverwachte of onbekende eigenschappen van bomen. Deze worden geaccentueerd of ontsluitend door ze te verbeelden in vreemd ogende bouwwerken of juist in heel realistische voorstellingen. Wie staat er bij stil dat bomen grote zonnecollectoren zijn die energie vastleggen en tegelijkertijd zuurstof produceren? Of dat boomkronen als grote bezems stof uit de lucht vegen?

De Boomfestatie prikkelt ieders fantasie. Ontdek bijvoorbeeld de kenmerken van een boom in een grote fruitmachine of open de grote voorraadkast. Dat appels aan appelbomen groeien, weet iedereen. Er zijn echter nog veel meer producten die wij dagelijks gebruiken, maar waarvan maar weinig mensen weten dat bomen de leverancier ervan zijn.

De mens leeft in een nauwe relatie met bomen. Brandhout en hout voor huizen zijn zeer nuttige toepassingen, maar mensen dichtten bomen ook speciale eigenschappen of krachten toe. Voor de één is dit onwerkelijk, voor de ander realiteit. In de Boomfestatie maakt u er kennis mee. Vast staat wel dat bomen een heilzame werking hebben. Tot op de dag van vandaag is dat een actueel onderwerp. Wie woont er bijvoorbeeld niet graag in een groene omgeving? En waarom zijn er op een mooie zondagmiddag zoveel mensen in het bos?

'Boomtopper'

Bladwijzer, verkrijgbaar bij de entree, laat bezoekers stilstaan bij de verschillende elementen in de ontdekkingstocht. Het boekje geeft extra informatie en bevat leuke opdrachten voor kinderen. Na het inleveren van de antwoorden worden ze benoemd tot 'Boomtopper'.

Themadagen

Bijzondere belevenissen zijn de speciale Boomfestatie-themadagen. In de Kasteeltuinen vinden die plaats op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag. Een dag lang boomtheater, -verhalen en -muziek. Over de inhoud van het programma is informatie op te vragen bij de terreinen waar de Boomfestatie plaatsvindt of op de betreffende websites.

Tien euro korting voor donateurs

Donateurs van de Bomenstichting krijgen korting op de entree van het park. Tegen inlevering van de originele kortingsbonnen op de wikkel van dit Bomennieuws krijgen maximaal twee kinderen (4 tot 14 jaar) onder begeleiding van een volwassene gratis toegang. Dat bespaart u in totaal tien euro.

Boomfestatie

6 april t/m 20 juni
Kasteeltuinen Arcen (bij Venlo)
Telefoon: 077-4731882 of
www.kasteeltuinen.nl

1 juli t/m 3 oktober
Arboretum Trompenburg in Rotterdam.
Telefoon: 010-2330166 of
www.trompenburg.nl

**KASTEELTUINEN
ARCEN**

Waarom natuur zo leuk kan zijn.

In 2005 volgen nog twee Boomfestaties in noordelijker regionen.

Kersen te kust en te keur

Sakura - Cherry Trees
Eng. by K.F.R. Japanese Folk Song

Am Dm Am Dm Am Dm Am
Sa - ku - ra! sa - ku - ra! Ya - yo - i no so - ra -
Cher - ry trees, cher - ry trees Bloom so bright in A - pril -

Dm Am F Am E7 Am Dm
wa, Mi - wa - ta - su ka - ghi - ri; Ka - su - mi ka?
breeze Like a mist or float - ing cloud; Fra - grance fills the

Am Dm Am F Am E7
ku - mo ka? Ni - o - i zo i - zu - ru;
air a - round, Shad - ows flit a - long the ground.

Am Dm Am Dm Am F Dm Am
I - za ya! i - za ya! Mi - ni - yu - ka - n.
Come, oh, come! come, oh, come! Come, see cher - ry trees!

© 1956, Cooperative Recreation Service, Inc., Delaware, Ohio

niet dank aan Piet de Jong

Frank Moens & Leo Goudzwaard

Nog even en de voorjaarsbloeï explodeert in al zijn uitbundigheid. Bij de bomen wordt de toon gezet door soorten uit de rozenfamilie. Het is een grote familie van vele honderden soorten, vertegenwoordigd op alle continenten van het noordelijk halfrond. De kersen vormen daarin het geslacht *Prunus*, samen met Vogelkers, Pruim, Amandel, Abrikoos, Sleedoorn en Perzik. Ze staan daarmee apart van de verwante appels, peren, krentenboompjes, meidoorns, lijsterbessen en mispels. En niet te vergeten de rozen zelf. De boomsoorten binnen de rozenfamilie kenmerken zich door hun overweldigende bloei variërend van witte tot roze tinten.

De kers of *Prunus* is in tuinen een bekende verschijning. Het zijn voornamelijk sierkersen (*Prunus serrulata*), afkomstig uit Japan en China. Daarin bestaat een enorme verscheidenheid aan gekweekte variëteiten.

Boven:
wilde kers of kriek
(*Prunus avium*) wordt
een flink formaat
boom tot 25 meter.

Rechts:
Europese vogelkers
(*Prunus padus*) heeft
meestal een
struikvorm.

Van tere witte enkele bloemen tot grote gevulde roze bollen, die na de bloei een tapijt van bloesem achterlaten. Veel soorten zijn geschikt voor gebruik in tuinen. Niet alleen vanwege de fraaie bloesem en soms mooie schors of herfstkleur, maar vooral door de bescheiden afmeting. In dit artikel geven wij u een keuze uit het omvangrijke sortiment.

Kriek

In Nederland zijn de zoete kers of kriek (*Prunus avium*) en de vogelkers (*Prunus padus*) inheems. Ze komen beide algemeen voor. Deze twee soorten treffen we vooral in het midden en oostelijke deel van ons land op voedselrijke gronden aan.

De zoete kers wordt een flinke boom die in bossen een hoogte kan bereiken van wel 25 meter. De bloei is vroeg in het voorjaar als andere gewassen net in blad komen. Daardoor vallen ze des te meer op. De kersen zijn zoet, maar niet vergelijkbaar met de gekweekte vormen. De wilde kersen zijn van oudsher de grondstof voor Kirsch, de bekende likeur uit Zwitserland, Zwarte Woud en Voagezen. *Prunus avium* 'Landscape Bloom' is met zijn piramidale kroon en hoogte tot 20 meter een geschikte stadsboom.

Vogelkers

De vogelkers wordt niet zo groot als de kriek, slechts een meter of vijftien. Opvallend is de trosvormige bloeiwijze, die ook de Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) siert en de bekende wintergroene laurierkers, die veel in tuinen wordt toegepast.

De wrange vruchten zijn niet eetbaar, maar zijn wel de smaakmaker in bijvoorbeeld brandewijn.

Kersen van de Amerikaanse vogelkers worden op Terschelling geoogst voor het wilde kersbier, een zeer smakelijk streekbier.

Prunus padus 'Albertii' is een kleine boom geschikt voor parken en straten.

Hoewel de kers als fruitboom verweven is met de mens, heeft de boom blijkbaar weinig tot de verbeelding gesproken want in de mythologie of volksgebruiken is er niet veel meer van bekend dan spreekwoorden en gezegden. 'Zoveel geven om iets als een boer om een kers' en 'eet kersen als ze geboden worden' zijn enkele voorbeelden.

Kersenhout is zeer gewild bij meubel- en muziekinstrumentmakers. Niet alleen vanwege de fraaie warme tint en glans, maar ook vanwege de zeer rechte vezelloop. Het leent zich daardoor uitstekend voor voorwerpen die een recht boorgat vereisen, zoals fluiten en andere muziekinstrumenten. Kersenhout is als vloerhout steeds meer in trek.

Kersencultus

Japanners hebben zich al eeuwen geleden toegelegd op het kweken van variëteiten van *Prunus serrulata*, bij ons bekend als de Japanse sierkers. Van oorsprong komt deze soort waarschijnlijk uit China. Aangezien er vele kruisingen zijn en lang niet altijd de soortnaam van de ouders bekend is, wordt deze gemakshalve maar wegge-

laten. Ze hebben Japanse namen meegekregen als: Amanogawa, Mikurama-gaeshi en Shirotae. In Europa zijn zo'n veertig geschikte variëteiten verkrijgbaar, variërend van treur- tot zuilvormen.

De sierkers is in Japan tot een soort cultus verheven, die al zeker duizend jaar bestaat. Net zoals de Japanse tuinvormen een diepere betekenis hebben, is ook de keuze voor een bepaalde boom- of bloeivorm afhankelijk van de plaats en de functie daarvan. De kersenvloei is in Japan een nationale gebeurtenis. Men trekt er massaal op uit om het overweldigende kleurspektakel in zich op te nemen.

Veel sierkersen zijn dubbelbloemig. De stamper en meeldraden zijn hierdoor geheel of gedeeltelijk verdwenen en van voortplanting is dus geen sprake. Op zich is dat niet zo erg, maar wilt u ook vogels en insecten een goede maaltijd bieden, dan dragen de dubbelbloemigen daar weinig aan bij.

Gomziekte

Kersen zijn gevoelig voor verschillende aantastingen. De schimmel *Monilia* is verantwoordelijk voor tak- en bloesemsterfte die zich vooral openbaart in een nat en koud voorjaar. In de kersenteelt heeft dat een verminderde oogst tot gevolg, maar in de particuliere tuin zal de schade in het algemeen beperkt blijven. Zomersnoei kan helpen de aantasting op een laag peil te houden.

Anders is het gesteld met de gomziekte, veroorzaakt door de bacterie *Pseudomonas mors prunorum*. Op een afstand lijkt de aantasting op tak- en bloesemsterfte, maar nadere inspectie laat zien dat er gomachtige plekken op stam en takken te vinden zijn. De bacterie veroorzaakt bastkankers. Wanneer die ernstige vormen aannemen sterven takken af en uiteindelijk kan de hele boom doodgaan. Het tijdig wegsnoeien van aangetaste

Boven:
bloei van de
Europese vogelkers
(*Prunus padus*)

Onder:
kersen van de kriek
(*Prunus avium*)

Foto: Frank Moens

Foto: Bert Mees

Het woord kers

Het Latijnse woord *ceresia* heeft op zijn tocht door Europa tot verschillende nieuwe vormen geleid, die echter nog goed herkenbaar zijn, zelfs in uithoeken van ons continent waar niet-Indo-Europese talen worden gesproken. Niet altijd echter wordt het woord voor de vrucht ook voor de boom als geheel gebruikt.

Kirsche, *cérise* en cherry kennen wij van onze lessen in de moderne talen. Het Zweedse woord is *körsbär* waarbij de toevoeging *bär* (bes) noodzakelijk is.

De Fins-Oegrische taalgroep laat herkenbare woorden zien: *kirsikka* (Fins) en *csereznye* (Hongaars). Maar in de slavische talen heeft het woord mogelijk een andere herkomst, b.v. *trętnja* (Kroatisch). De Basken met hun doorgaans sterk afwijkend woordbeeld hebben hun *gerezi* ongetwijfeld van het Spaanse kers *cereza* overgenomen.

Het Middelnederlandse kerse werd al in de 13e eeuw gebruikt, maar in de zuidelijke Nederlanden ontstond kreek, dat een andere herkomst heeft. In het Nederlands bestaan veel zegswijzen en spreekwoorden met kers, waarvan een van de bekendste is "Met grote heren is het kwaad kersen eten" (wie met machtigen omgaat zal teleurgesteld of zelfs vernederd worden). AdV

- Onder: *Prunus serrulata* 'Kanzan'
- Rechts: *Prunus serrulata* 'Jo-nioi'
- takken en het zorgvuldig verwijderen en vernietigen van snoeihout kan voorkomen dat de ziekte doorzet. De genoemde aantastingen komen vrij algemeen voor. Het is gelukkig niet zo dat het aanplanten van een kers daardoor een hopeloze zaak is. Lang niet altijd treden de ziekten op en wanneer dat wel het geval is, is dat meestal pas op latere leeftijd. Er zijn ook minder gevoelige variëteiten.

Tuinbomen en straatbomen

Bomen worden al gauw te groot voor een kleine tuin. Maar juist onder de Prunussen bevindt zich een groot aantal dat voor de doorsnee tuin zeer geschikt is.

Eind vorig jaar bracht de Bomenstichting de cd-rom 'Met, bij, in, onder, over BOMEN' uit. Daarop staan boomsoorten voor de tuin beschreven, waaronder verschillende van het geslacht *Prunus*.

Een selectie van de kersen, ook goed te gebruiken voor groenstroken in woonwijken volgt hieronder.

Prunus cerasifera 'Nigra'

kerspruim

Een soort die veel aangeplant wordt vanwege het bruinrode blad. Bloeit begin april met enkele roze bloemen. De hoeveelheid eetbare pruimvruchten blijft beperkt. De boom wordt ongeveer 5 meter hoog.

Prunus x cistena 'Minnesota Red'

sierkers

Een ronde compacte kroon kenmerkt deze soort. De hoogte is afhankelijk van de plaats van de ent. Hij heeft donkerrood blad. De bloesem wordt bezocht door bijen. De kleine zwarte vruchtjes zijn een lekkernij voor vogels. De boom houdt van open, vochthoudende gronden. Hij is op oudere leeftijd gevoelig voor gomziekte en kan worden aangetast door tak- en bloesemsterfte.

Prunus x gondouinii 'Schnee'

sierkers

Voordat het blad uitloopt komt de sneeuwwitte bloesem tevoorschijn. De bloemen zijn groot, enkelvoudig en staan in bundels bij elkaar. Deze rijk bloeiende boom met een hoogte tot 5 meter heeft in de jeugd jaren een smalle, vaasvormige kroon, maar op latere leeftijd wordt de kroon breed afgeplat. De soort is gevoelig voor gomziekte en tak- en bloesemsterfte.

foto's op deze bladzijden: archief Bomenstichting

Prunus incisa

Fuji-kers

Dit tot 6 meter hoge boompje heeft een onregelmatige, bolronde tot waaivormige groeiwijze. De dunne, afhanginge takken hebben een grijsgroene kleur en geven de boom een sierlijke, dichte kroon.

De rijke en vroege bloei in maart-april is aantrekkelijk voor bijen. De bloemblaadjes van de kleine, enkelvoudige bloemen zijn helderwit. De kleine, zwarte kersjes zijn aantrekkelijk voor vogels. Hij is gevoelig voor gomziekte en tak- en bloesemsterfte.

***Prunus serrulata* 'Amanogawa'**

Japanse sierkers

Deze zeer bekende, zuilvormige cultivar wordt slechts één meter breed, op oudere leeftijd iets uitzakkend tot 1,5 meter breed en 6 meter hoog. In het voorjaar is het blad bronskleurig, in de zomer frisgroen met een blauwachtige onderzijde en in het najaar geel tot oranje-rood. In april, mei is de boom overdekt met een zee van bloesem, verkleurend van lichtroze naar wit.

Deze 'oude' cultivar is al sinds jaar en dag verkrijgbaar, maar heeft door zijn smalle groeivorm, uitbundige bloei en herfstkleur nog steeds waarde voor de kleinste stadstuin ondanks de grote keuze aan andere variëteiten.

***Prunus serrulata* 'Jo-nioi'**

Japanse sierkers

Een rijk bloeiende tot 7 meter hoge, vrij brede boom voor de grotere stadstuin, tenzij de boom als solitair de hele (voor)tuin mag bedekken. De kroon is overigens vrij open. De bloemen ruiken heerlijk ('Jo-nioi' betekent 'allerhoogste geur'). De bloemen verschijnen in mei, voordat het blad uitloopt. De hangende, lang gesteelde bloemen in trossen zijn roomwit van kleur. Het blad loopt licht bronsgroen uit, in de zomer wordt het heldergroen.

***Prunus serrulata* 'Kanzan'**

Japanse sierkers

Deze brede, ietwat rommelig groeiende boom wordt 8 tot 10 meter hoog. Door de rijke bloei en gezonde groei is het een vaak aangeplante cultivar, maar eigenlijk is de soort alleen geschikt voor de grote stadstuin. Het jonge blad behoudt zijn bronsgroene kleur tot na de bloei. In de zomer is het blad groen, maar in het najaar krijgt de boom een vlamvend geel met rode herfstkleur. De overdadig gevulde roze bloemen verschijnen eind april.

***Prunus serrulata* 'Kiku-shidare'**

Japanse sierkers

Deze cultivar heeft in het begin van zijn groei stugge, breed uitstaande takken. Daarna gaan de takken met grote bogen overhangen en ontstaat de kenmerkende treurvorm. Het blad loopt licht bronsgroen uit, de zomertooi is glimmend frisgroen met een blauwachtige onderzijde en in het najaar verkleurt het blad geel-oranje. De lichtroze bloemen staan met 4 tot 6 bloemen dicht bijeen en zijn in knop donker purperroze. Afhankelijk van de enthoogte wordt de boom 4 tot 6 meter hoog. De boom is leverbaar als halfstam en als hoogstam.

***Prunus subhirtella* 'Autumnalis'**

Tussen al het geweld van de voorjaarsbloeiers mag deze winterbloeier niet onbesproken blijven. Heeft u een zonnig plekje in de tuin over, waar u vanuit uw huis zicht op heeft, dan zou u dit boompje moeten aanplanten.

Terwijl de natuur zich opmaakt voor de naderende winter, heeft dit sierkersje daar lak aan en begint in de loop van november te bloeien op een zeer geraffineerde manier, passend in de tijd van het jaar waarin alles verder kaal is. De bloei duurt tot ongeveer april.

Links:
Prunus serrulata
'Amanogawa'

Rechts:
Prunus cerasifera
'Nigra'

Met dank aan
Marjan Dat -
Giedersch Groen
Advies

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering

Vredesteinsstraat 4

6665 LG Driel

tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65

fax : 026-47 23 823

E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl

www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

Kent u ons eigenlijk wel?

www.smitsrinsma.nl

SmitsRinsma

Adviseurs groenvoorzieningen en terreininrichting

Bomenwacht Nederland

BOMEN IN BEELD

Bomenwacht Nederland is een onafhankelijk adviesbureau dat uiteenlopende boomtechnische projecten uitvoert. Veelal in opdracht van (semi-) overheidsinstellingen, bedrijfsleven of particulieren. Flexibiliteit, kundigheid en kwaliteit staan centraal. Bij Bomenwacht Nederland bent u verzekerd van een objectief advies.

Voor meer specifieke informatie, aanvragen van de bedrijfsbrochure of een afspraak kunt u geheel vrijblijvend contact met ons opnemen. Wij zijn u graag van dienst.

Bomenwacht Nederland B.V.
Nieuwe Tiendweg 18
Postbus 157
2920 AD Krimpen a/d IJssel

T (0180) 59 05 72
F (0180) 59 04 12
E info@bwnl.nl
I www.bwnl.nl

UW BOMEN

- Boomtechnisch onderzoek en advies
- Nazorg bij te (ver)planten bomen
- Inventarisatie boombestanden
- Boomwaardebepaling en -taxaties
- Beheerplanning
- Projectbegeleiding

ONZE ZORG

- Onafhankelijk adviesbureau
- Flexibele houding
- Oplossingsgerichte adviseurs
- Objectief advies
- Kwaliteitsrapporten
- Snel ter plaatse

Luisoverlast

KRONENMETER

meten van vitaliteit

Bomenbeleid

Groeiplaatsonderzoek

Communicatie

TREKPROEF

meten van standvastheid

Boomeffectrapportage

Verplanten

PICUS

meten van stabiliteit

Planmatig onderhoud

GRONDRADAR

meten van wortelstructuur

Wortelopdruk

...voor meer informatie: www.bomendienst.nl

 ARCADIS
Infrastructuur, gebouwen, milieu, communications

Bomendienst bewijst uw bomen een dienst

Afdeling boomverzorging

- snoeien van bomen d.m.v. klimtechnieken en met inzet van 3 eigen hoogwerkers.
- standplaatsverbeteringen d.m.v. aanbrengen bomenzand en beluchtingen/bemestingen onder hoge druk.
- onderzoek en rapportages
- leveranties bomenzand
- boomverplantingen met newmanframe

**VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV**

• oisterwijksebaan 8A • 5056 RD berkel-enschot • tel.: 013- 540 82 00 • fax: 013 - 5408201

Bomenkennis

Boomsoorten-cursussen

herkenning, eigenschappen, groeiplaatseisen en toepassing, met excursies.

- Bomen in Stedelijke Beplantingen 1+8 september
 - Inheemse Bomen en Struiken 15+22 september
- Bomenkennis-Cursussen www.bomenkennis.nl
Leo Goudzwaard 06-11095105 info@bomenkennis.nl
Duistereweg 18 3911 AK Rhenen tel 0317-612482

Boomverzorging • Boomverplanting • Postbus 4 • 2970 AA Bleskensgraaf • Telefoon 0184 698 989 • Fax 0184 698 990

Boomverplanting

Er is maar één Nationale Bomenbank

Copijn Utrecht
Realisatie en Boomspecialisten

Gageldijk 4f
Postbus 9177
3506 GD Utrecht
Tel: 030-2644333
Fax: 030-2612140
E-mail: info@copijn.nl

boomverzorging • boomverplanting • boomtechnisch onderzoek en advies • boombeheer • tuinaanleg- en onderhoud • binnenbeplanting

Uw specialist voor de bomen

DE DROOM VAN ELKE BOOM

IMPULSHAMER

BELU-systeem

BOOMBEMESTING

ANTIWORTELFOLIE

ITS LEVERT

BOOMONDERZOEKSAPPARATUUR

- Impulshamer
- Resistograaf
- Fractometer
- Aanwasboor
- Penetrograaf
- Zuurstofmeter

STANDPLAATSINRICHTING

- BELUchtingsystemen ®
- VENTilatiesystemen ®
- Aereal tube ®
- WALU roosters
- Kroonverankering

STANDPLAATSVERBETERING

- Hokan
- Alginum
- Dendrovorm ®
- Dendromix ®

ANTIWORTELFOLIE DENDRO R.B. ®

- als wortelscherm bij:
- Verhardingen
 - Kabel- en leidingsystemen

Bezoek ook onze website: www.poelbosbouw.nl

ITS - International Tree Service bv
Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen
(Apeldoorn)

Telefoon: 0577-456561
Fax: 0577-456532
GSM: 06-53491303
E-mail: its@poelbosbouw.nl

Van onze lezers

Wetenschapsquiz geeft fout antwoord

De VPRO-NWO wetenschapsquiz van 2003 bevatte een vraag waarom bomen niet hoger (kunnen) worden dan 120 meter en veel lezers schreven ons over het raadselachtige 'juiste' antwoord op deze vraag. De makers van de quiz gaven aan dat antwoord C het juiste was, maar alle drie de antwoorden klopten niet. De mogelijke antwoorden waren:

- A. Dan wordt het hout van de boom te zwak om het eigen gewicht te dragen.
- B. Bomen worden niet hoger dan hun wortels diep zitten en na 120 meter is de grond te ondoordringbaar voor de wortels.
- C. Boven de 120 meter neemt de boom geen kooldioxide op.

Antwoord B is natuurlijk klinkklare nonsens. Antwoord A zou wellicht opgaan als de hoogste bomen van de wereld ook heel breed zouden zijn, zoals onze eiken, die even hoog als breed kunnen worden. Maar de Redwoods, waar we het hier over hebben, hebben een relatief smalle kroon en geen zware takken, dus klopt antwoord A ook niet.

Het juiste antwoord zou dus C zijn, met daarbij de verklaring dat "boven de 120 meter de zuigkracht van de huidmondjes zo sterk is dat ze niet open kunnen om CO₂ op te nemen voor de fotosynthese". In de televisie-uitzending werd hoog op een wiebelige trap duidelijk gemaakt dat water niet tot boven de 120 meter kan worden gezogen.

Maar als bomen er door een samenspel van worteldruk (osmotische druk), zuigkracht (door verdamping in de bladeren) en capillaire opstijging in de houtvaten wél in slagen 120 meter hoog te worden, dan is het toch aannemelijk dat 130 of 140 meter ook moet kunnen? Huidmondjes hebben bovendien helemaal geen zuigkracht, dus kunnen ze gewoon open om CO₂ op te nemen. Saillant is tevens dat in Australië bomen van 140 m hoog zijn gevonden. Dus antwoord C klopt ook niet.

Een per e-mail ontvangen bewering dat lianen zelfs tot 187 meter lang kunnen worden, snijdt geen hout, want ze wor-

den geen 187 meter hóóg. Ooit een liaan gezien die zelfstandig 67 meter boven het hoogste kronendak staat te zwiepen ...? Precies, lianen hebben de steun van een boom nodig. Ze worden misschien wel 187 meter lang, maar zullen nooit veel hoger komen dan de bomen, waarin ze groeien. Het water, waar ze van leven moet dus dezelfde zwaartekracht overwinnen.

De naar onze mening beste verklaring die we tot dusverre ontvingen komt van dendroloog Herman Oterdoom. Hij schrijft dat het voor bomen niet noodzakelijk is om hoger dan 120 meter te groeien omdat alle (licht)concurrenten het op die hoogte hebben laten afweten. Verder zou het volgens Oterdoom een kwestie van genetische aanleg kunnen zijn.

We zijn nog niet helemaal overtuigd, dus vragen we u: waarom worden bomen niet hoger dan 120 of 140 meter?

Onduidelijkheid over de plataan

In het vorige nummer stond al een reactie over de vele schimmelaantastingen die mogelijk zijn op de ogenschijnlijk onaantastbare plataan. We gaan nog even door over deze gewaarde stadsboom.

"Wat is de bijdrage van de plataan als biotoop voor ander leven?", is de vraag van D. Kortekaas uit Haarlem. "Is de plataan inmiddels een waardevolle aanvulling van de natuur of vormt hij nog steeds een woestijn in de stad?" Hij vraagt dit naar aanleiding van het artikel 'Plataan, ingeburgerde exoten' in Bomennieuws nummer 3 van vorig jaar. De titel schept een verwachting waaraan echter niet wordt voldaan, vindt Kortekaas.

Als bomen tot leefgebied van een grote hoeveelheid en variatie aan insecten dienen zal dit ook een aantrekkende werking hebben op ander leven, zoals vogels. Navraag bij Leen Moraal, deskundige bij het onderzoeksinstituut Alterra, leverde op dat de ecologische waarde van de plataan nihil is. Het aantal insecten dat leeft van de plataan is op één hand te tellen en dan wordt het voor vogels ook een stuk minder interessant. De plataan is wel ingeburgerd en groeit goed in Nederland,

maar de autochtone bevolking 'lust' hem niet.

Verwarring was er over de oorzaak van de bladval van platanen in voorjaar. Op drie verschillende plaatsen in het laatste nummer van 2003 komt dit niet eenduidig ter sprake. Kees Canters vraagt om duidelijkheid. Platanen hebben in een nat en koud voorjaar last van de bladplekkenziekte *Gnomonia errabunda*. Deze schimmelaantasting heeft de verdroging en het afvallen van de bladeren tot gevolg.

Het kan zomaar gebeuren dat in mei onder platanen een herfstbeeld ontstaat door dorre afgevallen bladeren.

Gelukkig kan de plataan zich van deze ziekte herstellen door het vormen van nieuw jong blad. In de zomer is er niets meer van te zien.

In het artikel over de schimmel *Verticillium*, die in het Nederlands officieel verwelkingsziekte heet, werd vastgesteld dat de plataan geen last heeft van deze ziekte.

Frank Moens

'BEUKELAAR' was de oplossing

Circa dertig oplossingen ontvingen we op de puzzel in het laatste Bomennieuws van 2003. De topografische kennis werd in negen vragen op de proef gesteld in combinatie met bomennamen verpakt in plaatsnamen. Alle inzenders kwamen met het goede antwoord: Beukelaar (een gehucht dat deel uitmaakt van Veghel). De antwoorden op de vragen waren: Berkhout, Espel, Hulst, Denekamp, Est, Elst, Appel, Abeele en Vlierden. Uit de inzendingen trok de redactie de volgende winnaars:

A. van Schaik te Zeist, C.J. van Schaik te Raalte en F. Peelen-Klapwijk te Amsterdam-Osdorp.

Van harte gefeliciteerd! De winnaars hebben inmiddels de prijs ontvangen, de cd-rom 'Met, bij, in, onder, over BOMEN'.

Monumentale paardekastanje in het nauw

In 1984 werd de paardekastanje voor de Rabobank aan de Eemnesserweg in Baarn tot monument verklaard door de Bomenstichting. Geen uitzonderlijk grote of oude boom, maar wel één met een bijzondere uitstraling langs een door-

gaande weg op het pleintje voor de bank. Voor het gebied, waar ook een groot garagebedrijf was gevestigd, werden enkele jaren geleden nieuwbouwplannen ontwikkeld: drie verdiepingen luxe appartementen, op de begane grond kantoren en een grote parkeergarage eronder. De gemeente had bepaald dat de monumentale boom gespaard moest worden. En zo geschiedde.

De bouw in de buurt van de kastanje begon met een enorme put en bronbemaling tot aan de wortels. Met een doorlopend druppelende waterslang werd het vocht in het wortelpakket enigszins op peil gehouden.

Overtuigend zag het er niet uit, maar er werd tenminste nog iets gedaan. Een paar planken en een hekje rond de stam moesten bovengrondse beschadigingen tegengaan. Ook dit blonk niet uit in de zin van 'alles in het werk stellen om de boom door de slechte tijd heen te helpen', maar er gebeurde nog wat.

Geleidelijk werden de contouren van het complex duidelijk. Je zag het al voor je: een schitterende, bloeiende, oude paardekastanje voor een spiksplinternieuw gebouw. Een plaatje waar een projectontwikkelaar van droomt.

De afgelopen zomer stond de boom model voor een situatie waarvoor de Bomenstichting de Bomen Effect Analyse (november 2003) ontwikkeld heeft. Die komt er in het kort op neer dat in bouw-situaties van tevoren moet worden gekeken naar de effecten van de bouwactiviteiten. Als we een dergelijke analyse van te voren op deze situatie hadden losgelaten dan was duidelijk geworden dat handhaven van de boom op zich geen probleem zou zijn. Problemen zouden te verwachten zijn door de plaats van de boom ten opzichte van het gebouw en het aantal verdiepingen, want de takken zouden naar binnen groeien. Wanneer alle betrokken partijen de intentie hadden gehad om de boom te sparen, dan was uit de analyse naar voren gekomen dat het gebouw anders van indeling moest worden, de kroon met regelmaat zou moeten worden gesnoeid of een combinatie van die twee.

Dat de boom een 'verfrissende' snoeibeurt zou krijgen, was overigens al vastgelegd. Een hoeveelheid dood hout moest er in ieder geval uit en wat correctie op de kroonvorm was ook wel nodig. Toen de gevels van het nieuwe gebouw er stonden, kon je al zien dat er hoe dan ook problemen zouden ontstaan met de kroon. De takken raakten de gevel nog niet, maar dat zou een kwestie van jaren zijn.

Half december werd de kastanje in opdracht van de bouwmaatschappij gekandelaberd. Baarn op zijn achterste benen, inclusief de gemeente. Er werd aangifte gedaan van de vernieling, met de Methode Raad werd een schatting gemaakt van de schade. De gemeente beraadt zich nog op de te nemen maatregelen, maar kon daarover geen officiële mededeling doen.

Intussen staat de boom er nog, in afwachting van het voorjaar. Dan zal ook duidelijk worden in welke mate de slapende knoppen in stam en zijtakken in staat zijn uit te lopen en hoe de kroon er aan het eind van de zomer uit zal zien.

Frank Moens

Bronzen Dick

ROTTERDAM - Burgemeester Opstelten onthulde eind november vorig jaar een bronzen buste van Dick van Hoey Smith als eerbetoon voor zijn 65 jaar lange inzet voor 'zijn' Arboretum Trompenburg. Het arboretum is door toedoen van Van Hoey Smith uitgegroeid tot een bomencollectie van wereldfaam.

Monumentale kastanje toch gekapt

PAPENDRECHT - Jarenlange strijd voor het behoud van een monumentale paardekastanje in een klein natuurgebiedje eindigde met het vellen van de boom. In 1998 lagen er al plannen klaar voor de bouw van woningen, maar omwonenden wisten de kapplannen te verijdelen en de zaak te stoppen, althans voorlopig. Hoewel de gemeente intussen haar beleid voor de afgifte van kapvergunningen aan het aanpassen was, kon zij de kap van de kastanje niet meer verhinderen.

Vakantie op niveau

VINKEL - In het Brabantse vakantiepark Vinkeloord kunnen met ingang van dit seizoen boomhutten worden gehuurd. Recreëren en overnachten op drie meter van de grond in een boom. Er zijn geen halsbrekende toeren nodig om boven te komen want er staat keurig een trap voor de deur. Zie ook het artikel over 'Wonen in bomen' in het zomer-nummer van Bomennieuws 2003, en de reacties hierop in het winternummer 2003.

Extra geld voor onderhoud Monumentale bomen

Eind vorig ontving de Bomenstichting uit het Jo Bergacker Fonds, in beheer bij het Prins Bernhard Cultuurfonds, een schenking voor het onderhoud van monumentale bomen op landgoederen. De doelstelling van het Jo Bergacker Fonds is: 'Het behoud van historische tuinen en parken, waarbij het fonds bij voorkeur zal worden aangewend voor genezing van zieke bomen die zich op historische of in cultureel opzicht interessante buitenplaatsen in Nederland bevinden'. Het fonds staat ook ter beschikking voor het handhaven van bomen als er geen andere middelen ter beschikking staan. Wanneer dit aan de orde zou zijn, dan heeft het Prins Bernhard Cultuurfonds zeggenschap in de besluitvorming.

Aan de schenking van € 10.000,- is de aanvullende voorwaarde verbonden dat bomen in beheer bij de overheid niet voor een bijdrage in aanmerking komen.

DE STELLING

"Straatbomen, die matig tot slecht groeien moeten worden gekandelaberd."

(kandelabereren wil zeggen het drastisch, tot op korte takken snoeien)

Er zijn bomenmensen met soms volkomen tegenstrijdige opvattingen over het wel of niet planten van bomen, de verzorging of wat je met bomen wel of niet mag doen. Dit leidt ook vaak tot heftige discussies. Het is natuurlijk niet zo vreemd dat dit nou juist meningen zijn van zeer bij bomen betrokken bomenmensen.

De redactie heeft besloten in de vorm van een stelling aandacht te besteden aan dit soort uitdagende, voor sommigen zelfs volstrekt af te wijzen, opvattingen. We willen wel eens weten wat u, lezer, ervan vindt. Het zal overigens duidelijk zijn, dat zo'n stelling lang niet altijd overeenkomt met het standpunt van de Bomenstichting. Zeker niet in de ongenueanceerde vorm waarin deze u bereikt.

De redactie nodigt lezers uit te reageren. Dit kan schriftelijk, het liefst per e-mail: fmoens@bomenstichting.nl. We verzoeken u vriendelijk niet telefonisch van uw instemming of afkeer te doen blijken.

In het zomernummer van Bomennieuws komen we hierop terug. De wijze waarop we dat doen zal afhangen van het aantal reacties en de aard ervan.

Geboortebomen voor prinses Catharina-Amalia

De Bomenstichting riep na de geboorte van prinses Amalia Oranjeverenigingen en Gemeenten op een boom te planten ter ere van de troonopvolgster. Samen met de Nationale Bomenbank en Samson Stadsbeeldverfraaiing BV wordt de mogelijkheid geboden een Koningslinde (*Tilia x europaea* 'Koningslinde') aan te schaffen en te laten planten met een speciaal voor deze gelegenheid ontworpen hekwerk.

Daarmee wordt een oude traditie voortgezet. Op veel plaatsen in het land staan bomen die geplant zijn ter gelegenheid van belangrijke gebeurtenissen in het Koninklijk Huis. Het planten van geboortebomen is de laatste jaren weer in bekendheid toegenomen. Vaak wordt gekozen voor een linde omdat deze boomsoort wijsheid en onsterfelijkheid symboliseert.

De Bomenstichting probeert zoveel mogelijk herdenkingsbomen, die van nationale betekenis zijn, in het lande-

lijk register van Monumentale Bomen vast te leggen, omdat van deze bomen de betekenis in de loop van de jaren vaak vergeten wordt. Voor deze bomen geldt de minimum leeftijd voor toelating tot het register vanzelfsprekend niet.

In de afgelopen maanden zijn al enkele tientallen bomen geplant en voorzien van een fraai hekje met opschrift. De actie loopt voorlopig nog door. Er zijn gemeenten waar tijdens Koninginnedag een Amalia-linde wordt geplant en er zijn ook al contacten over het planten van een boom op 7 december van dit jaar, de eerste verjaardag van de prinses. Bestellen bij de Bomenstichting kan nog tot 30 april 2004.

Meer informatie en prijzen vindt u op de website van de Bomenstichting: www.bomenstichting.nl.

Boeken

Bomen in Nuenen

Uitg. IVN Nuenen
Bestellen door € 4,70 (= incl. verz.kosten) over te maken op rekening 10.91.20.108 van het INV afd. Nuenen

Bomen staan wederom in de belangstelling bij het IVN-Nuenen. Jaren geleden verscheen de mooie fietsroute door dit Brabantse dorp en de nabijgelegen kerkdorpen Gerwen en Nederwetten. Nu een vijf kilometer lange wandeling door Nuenen zelf.

Bijzondere bomen vormen de leidraad, maar de routebeschrijving is meer dan dat. Los van het feit dat Vincent van Gogh er zijn sporen heeft nagelaten, is er veel aandacht voor de omgeving, de cultuurhistorische wetenswaardigheden en er staat uitvoerige informatie over bomen en soorten in. Eigenlijk is het teveel informatie voor tijdens een wandeling, want lopen en lezen gaat moeilijk samen. Daarom is inlezen vooraf geboden, of naderhand of tijdens een pauze nog eens terugzoeken, want Nuenen heeft meer te bieden dan wat je als buitenstaander zo op het eerste gezicht zou denken. Zie ook het interview met Bob de Smit in dit nummer van Bomennieuws.

Uiteraard ontbreekt de geschiedenis van de etagelinde in het centrum niet. Dit exemplaar is geplant in de tijd dat bomen nog echt het middelpunt van een dorps-samenleving vormden.

Bijzonder is ook dat voor elke honderdjarige in het dorp een boom wordt geplant. Moeten de meesten het stellen met een bezoekje van de burgemeester, Nuenen laat de honderdjarigen voortleven in de historie. De eerste, de Dien de Greefboom, werd in 1939 geplant. Er volgden er tot op heden nog zeven.

Het boekje 'Bomen in Nuenen' is overzichtelijk en het belangrijkste is dat er een goede kaart in is opgenomen, want routebeschrijvingen zijn maar al te vaak voor tweërlei uitleg vatbaar. Trek eens een dag uit voor een bezoek. U kijkt er daarna vast met genoegen op terug!

Frank Moens

Bomengids Hart van Utrecht

Uitg.: KNNV-afdeling Utrecht
186 blz. en routekaart
ISBN 90 9017 503 2
€ 14,95; verzendkosten € 3,50

Eind vorig jaar verscheen bij de Utrechtse afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging een hernieuwd overzicht van de bomen in het oude centrum binnen de stadswallen. Utrecht is uniek ten opzichte van de andere grote steden vanwege de lager gelegen werven langs de Oude- en Nieuwegracht. Bomen staan op de werven en daardoor kijk je op het normale straatniveau niet tegen de stammen aan maar in de kronen.

Het eerste dat opvalt aan de Bomengids is de fraaie kleurendruk, de uitvoerige beschrijvingen en de schitterende foto's van de boomsoorten met zomer- en winterkenmerken. Dit laatste is ook het doel van deze publicatie: een breed publiek, ongeacht het jaargetijde, de bomen in het centrum van de stad te laten herkennen. In dit streven zijn de auteurs zeker geslaagd. Een groot aantal bomen in de stad is met nummers gemarkeerd en deze zijn terug te vinden in de gids.

Het boekje oogt gedegen en in grote lijnen is het dat ook. Wel vraag ik mij af of er niet teveel nadruk ligt op de boomsoorten en te weinig op de omgeving. Er worden namelijk ook twee wandelroutes besproken. Deze voeren de wandelaar langs in sectoren verdeelde singels en grachten. Bij elke sector wordt een opsomming gegeven van de bomen die men daar aantreft. Het nut daarvan ontgaat mij. Beter was geweest als de schrijvers zich hadden beperkt tot de 'krenten in de pap'. Als wandelaar sta je niet stil bij elke boom, maar heb je vast ook nog wel oog voor de omgeving. Zeker in een stad als Utrecht, die barst van de historische plekken en gebouwen, krijgt die omgeving veel te weinig aandacht. Een combinatie van verschillende overzichten verwerkt tot een duidelijke routebeschrijving had het boekje een meerwaarde gegeven.

Frank Moens

De kracht van bomen

Spirituele ontmoetingen tussen mens en natuur

Maja Kooistra
Servire - Kosmos-Z&K Uitgevers
ISBN 90 215 4171 8
€ 15,99

Het eerste boek van Maja Kooistra, 'Ontmoetingen met bomen' is uitverkocht. Ik mocht er in 1998 het voorwoord voor schrijven. Daarin stond, dat ik Maja enkele jaren eerder ontmoette op haar cursus 'communicatie met bomen'. Ik wilde niet bij de mensen horen die zichzelf te nuchter vinden om in 'die spirituele onzin' te geloven, maar werd geen ervaren communicatiedeskundige op bomengebied. Als ik contact met een boom zoek, komt er geen reactie in klanken, beelden of gedachten. Gelukkig krijg ik toch wel informatie door 'technisch' naar de boom te kijken. Maar diepzinnige wijsheden ... nee (Zie ook Rijp & Groen, Irene). Daarom was ik erg nieuwsgierig naar Maja's tweede boek. Zou ik het hieruit kunnen leten?

Wat als eerste opvalt is de ontspannen schrijfstijl, die lijkt op haar manier van spreken: enthousiast, zelfverzekerd en totaal niet zweverig. Af en toe wordt ze wel lyrisch, bijvoorbeeld over het nevelwoud van La Gomera, maar dat is niet zweverig. Maja vertelt over haar contact met de natuur vanaf haar vroegste jeugd. Dan krijgt de lezer aanwijzingen hoe hij zelf in contact kan komen met bomen: je hebt er rust voor nodig, tijd, respect voor de boom, een open geest. Wie het niet op eigen kracht kan, zal met een pendel, spierkrachttest of wichelroede makkelijker informatie uit zijn onderbewuste naar boven halen.

Interessant is opnieuw het verschil tussen solar- en lunarbomen. De eersten, zoals den en eik, geven een mens energie, terwijl lunarbomen (beuk, taxus) voor rust zorgen. Wie het eerste boek heeft gelezen zal in het tweede bekende informatie tegenkomen, maar ook nieuwe, zoals over de hakhoutstoven op de Veluwe.

Aangezien een groeiend aantal mensen bezig is met intuïtieve ontdekkingen zal dit boek zeker zijn weg vinden. En ik? Misschien lukt het na mijn pensioen.

Marjan van Elstrand

De Bomenstichting, ook voor jongeren

Richtten we onze pijlen bij de voorlichting de afgelopen jaren hoofdzakelijk op volwassenen, langzaam aan begint daar een kentering in te komen. Jongeren, vooral op de basisschool, staan zo open voor informatie dat het een feest is om onze boodschap ook aan hen te vertellen. Wat mij bij veel kinderen opvalt is dat ze een schat aan feitjes kennen en dingen leren over zeldzame dieren en vreemde verschijnselen in de natuur. Wist u bijvoorbeeld dat de zeilvis 180 km per uur zwemt en daarmee de snelste vis ter wereld is? Ik leer dit van mijn zoon van tien. De spreekbeurten die zij houden in zijn klas gaan over vulkanen, koraal, krokodillen of andere exotische onderwerpen. In de herfst wordt in de lagere klassen wel een herfsttafel gemaakt met eikeltjes, kastanjes en blaadjes uit het bos in de omgeving. Maar waarom de bladeren verkleuren en van de boom vallen, komt maar heel summier

of niet aan bod.

Kortom: tijd om hierop in te springen. Want de natuur dichtbij huis beleven de kinderen dagelijks en juist hier kunnen ze hun kennis regelmatig toepassen. Om deze leeftijdsgroep te bereiken, moeten we wel aansluiten bij hun belevingswereld. Vorig jaar hebben we dit proces in gang gezet met de cd-rom. 'Met, bij, in, onder en over BOMEN'. Een product voor jong en oud. In 2004 krijgt dit een vervolg. De cd-rom vormt de basis voor het lespakket voor het VMBO en voor mensen werkzaam in de Natuur- en Milieueducatie. Een project dat de Bomenstichting samen met Veldwerk Nederland uitvoert.

Bomen moet je ervaren, is de kern van het lesmateriaal. Het stuurt leerlingen op pad om in de omgeving van school opdrachten uit te voeren en onderzoek te doen. Het zal duidelijk zijn dat het geheel in het teken staat van het sti-

muleren van een positieve en actieve houding van de leerlingen ten opzichte van de natuur in de eigen omgeving. En niet te vergeten de Boomfestatie, een ontdekkingsstocht langs de vele verborgen geheimen van de boom. Een interactieve buitententoonstelling in combinatie met een activiteitenprogramma met theater en muziek waarin de boom centraal staat. Gericht op kinderen in de bovenbouw van de basisschool, maar waar ook menig volwassene van zal genieten. Beleef het met ons tijdens de donateursdag dit voorjaar in Kasteeltuinen Arcen. Meld u aan met de meegezonden antwoordbon of via onze website.

Helen Vd Poel
Directeur

colofon

29e jaargang, nummer 1, lente 2004
ISSN 0166-784 X

Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4750 stuks

Redactie:

Douwe van der Heij, Maartje Nelemans,
Erik Platje, Florentine van Eeghen,
Aart de Veer

Eindredactie:

Marjan van Elsland (tijdelijk)

Hoofdreductie, vormgeving en advertenties:
Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)

Redactieadres:

Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
tel (030) 230 35 10 (van 9.00-13.00 uur),
fax (030) 231 03 31
www.bomenstichting.nl
postbank 2108755

Druk:

Van den Berg's Drukkerij - Maarn
Gedrukt op Reviva offset 100 grams.

Overname van artikelen en berichten na
overleg met de redactie.

Donateur wordt u voor:

€ 20,- per jaar, 65+ € 17,50 per jaar.
Bomenvriend voor het leven € 500,-.

Bestuur van de Bomenstichting

ir. H.R.F. Schotanus (voorzitter)
ir. J.W.M. Langeveld (secretaris)
drs. S.E.C.O. Goertz (penningmeester)
ing. T.H. Bakker
C.J.M. Denneman
M. de Winter

Beschermvrouwe:

Hare Majesteit de Koningin

6 april tot en met 20 juni

Boomfestatie Kasteeltuinen Arcen

Donateurskorting met kortingsbonnen
op de wikkel van dit Bomennieuws: gratis
toegang voor maximaal twee kinderen.
Voor informatie zie blz. 11.

8 mei

Donateursdag Kasteeltuinen Arcen

incl. 030-2303510
www.bomenstichting.nl
Zie de bijlage in deze editie voor pro-
gramma en kosten.

12 april en 31 mei

Themadag Boomfestatie Kasteeltuinen Arcen

Neem contact op met de Kasteeltuinen
voor inlichtingen over dit kinderpro-
gramma of kijk op de website (blz. 11).

1 juli tot en met 3 oktober

Boomfestatie Arboretum Trompenburg

Voor informatie zie bladzijde 11.

9 tot en met 12 juni

6th ISA European Conference

De tweejaarlijkse conferentie vindt dit
jaar plaats in het MECC te Maastricht.
De Nederlandse afdeling van de
International Society of Arboriculture is
gastheer.

De conferentie staat in het teken van het
'ABC van de boomverzorging'.

"A" staat voor Above ground en gaat in
op alle aspecten die te maken hebben
met de bovengrondse verschijnings-
vorm. "B" staat voor Below ground en
behandelt alle ondergrondse zaken. "C"
staat voor Commercieel, Communicatie
en Calculatie

Gelijktijdig met de conferentie vindt de
vakbeurs European Trade Fair plaats.
Bedrijven op het gebied van boomver-
zorging, groenvoorziening, uitrusting,
materieel, software en andere toeleve-
ranciers zijn hier vertegenwoordigd.

Voor uitvoerige informatie:
www.kpb-isa.nl.

Rijp & Groen

Mijn beuk

In het Edese bos kom ik vaak langs een dikke, oude beuk. Hij staat tegen een hellinkje waardoor hij aan de hoge kant een normale stamvoet heeft, maar aan de lage kant een grote, grillige overgang van stam naar wortels, die een beetje aan dinosaurusvoeten doet denken. Bovendien moet de boom in een ver verleden zijn top zijn kwijtgeraakt, waardoor hij zich nu vanaf drie meter hoogte vertakt in vijf stammen. Tijdens een wandeling met bezoek zorg ik dat we hem passeren. Degenen die bij het zien van de boom vol bewondering blijven staan hebben bij mij natuurlijk een streepje voor. Iedereen wil weten hoe oud hij is. De schattingen lopen uiteen van 150 tot 250 jaar. Kleine neefjes klimmen erin en verbazen zich over de tientallen ingegraveerde initialen. Honden drinken er water uit één van de natuurlijke poeltjes in de stamvoet. Laatst ontdekte ik tot mijn schrik een klein plukje honingzwammen op de stam. Dat kan het begin van het einde zijn voor de boom. Gelukkig is hij heel vitaal en kan hij de binnendringer voorlopig waarschijnlijk wel de baas blijven. Maar spannend is het wel. Ik hou u op de hoogte.

Goede daad bestraft

Een medewerker van een gerenommeerd boomverzorgingsbedrijf stuurde ons het volgende mailtje. "Ik was bezig met een onderzoek in een gemeente, toen ik twee leilindes zag met nogal strakke boombandjes. De boompalen stonden strak tegen de stammen aan getrokken. Dus ben ik ze even gaan doorsnijden. Toen kwam de dochter des huizes boos naar buiten: waar ik mee bezig was. Ik probeerde dat natuurlijk vriendelijk uit te leggen, maar dat mocht niet baten. Ik had niet aan hun eigendommen mogen komen. Zij en haar, kennelijk belangrijke, vader belletten mij om weg te fietsen en hij belde de politie, het hoofd van de afdeling Groen en de burgemeester. De dame van de gemeente was al snel ter plaatse en probeerde vergeefs de boel te sussen. Ik probeerde zelf ook steeds duidelijk te maken dat ik alleen maar nobele motieven had en bood zelfs aan om er een nieuw fietsbandje omheen te timmeren (beetje los natuurlijk). Maar hij kende geen genade. Ik moest met de inmiddels gearriveerde agenten mee naar het bureau. Daar ben ik gefouilleerd en ondervraagd en drie uur opgesloten in een cel zonder telefoon of papieren of iets dergelijks. Toen mocht ik een verklaring afleggen en weer gaan. Het is toch te gek dat je voor het doorsnijden van een paar boombandjes het gevang in wordt gegooid! Toen ik mijn fiets ging ophalen zaten er al weer nieuwe bandjes aan de bomen. Wat is dat nou, mogen we ons alleen nog maar met onze eigen zaken bemoeien? Als jouw bui-

tenkraan openstaat, draai ik 'm toch ook even dicht?" Het was misschien wel wat te assertief van deze medewerker om ongevraagd die lindes te bevrijden, maar na de gegeven uitleg zou ik hem toch bedankt hebben voor deze goedbedoelde actie. En U?

Irene

Bij lezingen en interviews komt altijd de vraag of ik, 'net als Irene', met bomen praat. Een vervelende vraag, vooral als er al veelbetekenend bij wordt gegniffeld. Mijn antwoord is altijd voorzichtig, want men plakt snel etiketten en die wil ik niet. Weliswaar 'praat' ik niet met bomen, maar ik zou willen dat ik het kon. En ik heb groot respect voor mensen die er openlijk voor uitkomen dat ze wel een vorm van contact met bomen hebben, waar ze energie of informatie uit putten. Irene van Lippe-Biesterfeld is zo iemand en de reacties op haar nieuwe boek 'Aarde ik hou van jou' brachten mij ertoe, dit Rijp en Groentje te schrijven. Want naast serieuze boekbesprekingen is er ook veel spot, bijvoorbeeld in het weekblad HP/ De Tijd van 7 november 2003. In mijn ogen is dat de kinderachtige grappigheid van mensen die niet bereid zijn, anderen te respecteren in hun beleving van de natuur. Zie ook mijn bespreking van het nieuwe boek van Maja Kooistra, 'de kracht van bomen' op bladzijde 22.

Bomen kappen

In Ede is een nieuwe kapverordening van kracht geworden. We mogen nu, volgens recente berichten, zonder toestemming bomen kappen, kleiner dan één meter en dertig centimeter. Tikfoutje? Het stond al twee keer zo in de krant.

In Gouda besloot BenW de bomenverordening aan te passen door alle bomen met een stamdoorsnede van minder dan 30 centimeter vrij te stellen. Inwoners van Gouda kwamen in opstand tegen dit plan, want er zijn in Gouda niet zoveel bomen dikker dan 30 cm. Vooral gemeentebomen krijgen mede door de hoge grondwaterstand zelden de kans, echt groot te worden en zouden als gevolg van deze nieuwe verordening helemaal vogelvrij worden. Deze inwoners hebben samen met de Bomenstichting de gemeenteleden kunnen overtuigen van de negatieve gevolgen van dit besluit. Het resultaat van deze bemoeienis was, dat gemeentebomen gewoon kapvergunningsplichtig blijven, ook al zijn ze dunner dan 30 cm, mits wel dikker dan 10 cm.

Mijn complimenten!

Majjan va Ehland

